

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

<https://doi.org/10.31820/f.34.2.1>

Elmira Resić

GLAGOLSKE SINTAGME U BOSANSKOM JEZIKU I SINTAKSIČKI PROCES ELIPSE: SLIČNOSTI I RAZLIKE IZMEĐU BOSANSKOG I ENGLSKOG JEZIKA

*Elmira Resić, magistar bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika i književnosti naroda BiH,
Univerzitet u Sarajevu, Institut za jezik
elmira.resic@izj.unsa.ba orcid.org/0000-0003-0173-5757*

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.4(497.6)'367.625:811.111'367.625

rukopis primljen: 21. rujna 2022; prihvaćen za tisak: 15. prosinca 2022.

U ovom se radu analizira struktura glagolske sintagme u bosanskom jeziku te se nastoji odrediti bazni položaj upravnih članova sintagme, njihovih argumenata, ali i adjunkta. Ponašanje strukturnih elemenata koji čine glagolsku sintagmu u bosanskom jeziku i mogućnost njihovog pomjeranja prati se u procesu deriviranja površinske strukture rečenice koja sadrži elidirano mjesto. Različita ostvarenja elipse objašnjavaju se jedinstvenim položajem pojedinih strukturnih elemenata i njihovom mogućnošću da projiciraju zasebne maksimalne projekcije koje, u procesu deriviranja površinske strukture rečenice, mogu biti ili obuhvaćene elipsom ili izbjeći elidiranje. U vezi s tim, u radu se ukazuje na različito ponašanje pojedinih vrsta glagola u procesu VP elipse u bosanskom jeziku, te se uspostavlja paralela s istim strukturnim elementima u engleskom jeziku. U radu se analiza navedenih pojava zasniva na principima i parametrima generativne gramatike.

Ključne riječi: *elipsa; glagolska sintagma; VP elipsa; generativna gramatika, argument, adjunkt*

1. Uvod

Jezik kao složeni sistem znakova koji ljudi koriste kako bi komunicirali ili iskazivali misli oduvijek je otvarao brojna pitanja na koja su pokušavali odgovoriti filozofi, lingvisti, psiholozi, sociolozi i mnogi drugi. Jedno od uvijek aktuelnih pitanja svakako je odnos između forme i značenja u jeziku, odnosno povezanost sintaksičke i semantičke komponente jezičkih elemenata. Različiti teorijski pristupi i lingvističke škole nastojale su proniknuti u prirodu odnosa onoga što se u Saussurevoj strukturalističkoj teoriji ime- nuje kao *oznaka* i *označeno*. Pokušaji da se ovaj odnos shvati rezultirali su teorijama u kojima forma i značenje nisu imali jednak status, već se nekad prednost davala formi, a nekada značenju. Sapir (1921) i Jespersen (1924) zastupaju slične stavove tvrdeći kako formalna demarkacija oblikuje logič- ku shemu i predviđa značenjsku komponentu. Stavljanje forme u prvi plan naj snažnije je prisutno u ranim radovima Noama Chomskog, u začecima transformacijske generativne gramatike (TGG). Chomsky (2020: 40–53) navodi kako je temeljno jezičko pitanje odnos između gramatičke strukture i svijeta misli, značenja. U vezi s tim, autor zaključuje kako svaki jezik ima svoju unutrašnju gramatičku strukturu koja je, iako otvorena prema se- mantičkoj komponenti, nezavisna od svih kognitivnih struktura (misli, uvjerenja, značenja), te su sintaksičke strukture osnova za semantičku in- terpretaciju. Naj snažnija promjena u percepciji forme i značenja nastupa u drugoj polovini XX stoljeća, kada se javljaju teorije koje govore o utjecaju apstraktnih kategorija na jezik i o načinima na koje značenje utječe na for- mu. Ovakvi su stavovi, između ostalih, dominantni u radovima Wexlera i Hamburgera (1973), Culicovera i Wexlera (1980), Grimshaw (1981) i Jac- kendoffa (1981), a zajednička im je odlika to što semantička komponenta postaje ili generator formalne komponente ili mehanizam koji ograničava formalnu demarkaciju. Savremena se lingvistička misao posebno zaintere- sirala za pojavu u kojoj se značenje ostvaruje u odsustvu forme, odnosno za iskaze¹ koji su na neki način strukturalno nepotpuni. U takvim je iskazima izostavljen dio strukture koji se inače očekuje, a sami su iskazi značenjski potpuni, kao što je slučaj u primjerima koji slijede:

¹ Termin *iskaz* u ovome se radu odnosi na čin govora koji proizvodi neki govornik u ne- kom kontekstu. S druge strane, termin *rečenica* odnosi se na jezički izraz, na gramatički oblikovan niz riječi.

- (1) Ja sam otputovala, a on nije [otputovao].²
- (2) Poklonio je nešto, ali ne znam šta [je poklonio].
- (3) Ja sam kupila samo jednu knjigu, a ona [je kupila] dvije [knjige].

Svi su ovakvi iskazi objedinjeni zajedničkim terminom – elipsa (grč. *elleipsis* ‘nedostatak’).

1.2. Elipsa – pojam i teorije elipse

Elipsa je u savremenim lingvističkim proučavanjima predstavljena kao vrlo heterogen i kompleksan jezički fenomen koji je svojstven svakom prirodnom jeziku. Međutim, tradicija proučavanja elipse seže još u antičko doba, kada se elipsa interpretira kao stilska figura koja omogućava izostavljanje nekog jezičkog materijala, prije svega u govoru. Tako je Kvintilijan u svome djelu *Institutiones oratoria* elipsu odredio kao figuru izostavljanja, a Fontanier (1827), dajući sistematičan popis stilskih figura, o elipsi govori kao o *figuri riječi*. Međutim, već u XVII i XVIII stoljeću elipsa se počinje proučavati u okvirima gramatike te se govori o izostavljanju pojedinih vrsta riječi. Definicija elipse koju nudi Ash (1763), po kojoj elipsa predstavlja ispuštanje jedne ili više riječi koje se moraju nadoknaditi kako bi se upotpunila ili gramatička struktura ili smisao rečenice, anticipirat će tezu savremenih teorija elipse po kojoj sve eliptične strukture počivaju na zadovoljavanju *uvjeta nadoknadivosti* (engl. *recoverability condition*). Dakle, ono što u strukturi nekoga iskaza nedostaje mora biti nadoknadivo, a proces nadoknađivanja ostvaruje se na osnovu lingvističkog ili vanlingvističkog konteksta. Analizirajući gramatičku strukturu rečenice Jespersen (1924: 306–308) uspostavlja razliku između jednočlanih rečenica, koje predstavljaju misaono zaokruženu cjelinu i koje nisu nastale elidiranjem, i rečenica u kojima je izostavljen dio strukture koji je neophodan i koji se razumijeva na osnovu dostupnog lingvističkog konteksta. Ove druge rečenice autor tretira kao elipse navodeći primjer *He is rich, but his brother isn't* ‘On je bogat, ali njegov brat nije’ i zaključujući kako je u drugoj klauzi elidirano ono

² Znakovi koji se upotrebljavaju u ovome radu u skladu su s njihovom konvencionalnom upotrebom u lingvističkoj literaturi o elipsi: asteriks (*) ispred primjera označava kako se radi o gramatički neprihvatljivom primjeru, upitnik (?) ispred primjera označava da se radi o primjeru koji je na granici prihvatljivost, dok dvostruki upitnik (??) upućuje na to da je primjer na krajnjoj margini prihvatljivosti. Uglaste zagrade među kojima je precrtani tekst [xxx] označavaju elidirano mjesto.

što se može razumjeti na osnovu prve klauze. Budući da su eliptične konstrukcije pokazale kako se značenje može ostvariti u odsustvu forme (lat. *significatio ex nihilo* ‘značenje iz ničega’), savremena je lingvistika pokušala dati odgovor na pitanje kako dolazi do sintaksičkog i semantičkog predstavljanja jezičkih elemenata i koji su faktori presudni za razumijevanje eliptičnih konstrukcija. Međutim, heterogenost i brojnost eliptičnih konstrukcija otežavala je uspostavljanje jedinstvenog teorijskog pristupa koji će razviti interpretativne mehanizme primjenjive na sve eliptične konstrukcije. Na taj se način počinje izdvajati nekoliko različitih teorijskih pristupa eliptičnim konstrukcijama, a temeljna razlika među njima sadržana je u načinu na koji se interpretira elidirano mjesto. U zavisnosti od toga da li se elidirano mjesto tumači primjenom sintaksičkih, semantičkih ili i sintaksičkih i semantičkih kriterija, profiliraju se tri dominantne teorije elipse: *sintaksičke*, *semantičke* i *hibridne teorije*.

Sintaksičke teorije elipse,³ koje se nazivaju i strukturnim teorijama ili elipsom u užem smislu, u prvi plan stavljaju sintaksičku strukturu rečenice te odnose i ograničenja koja vrijede među dijelovima strukture. Za zagovornike svih sintaksičkih teorija elidirano je mjesto sintaksička struktura koja se fonetski ne realizira (ne izgovara se), ali unutar tog mjesta važe sva ona pravila i zakonitosti koje se odnose i na cjelovite strukture. Tako elipsom nastaju gramatički prihvatljive rečenice iako se izostavljaju dijelovi rečenične strukture koji su obavezni. Zagovarajući sintaksički pristup pri analiziranju eliptičnih konstrukcija Merchant (2013)⁴ navodi kako analiza ovih konstrukcija mora odgovoriti na tri temeljna pitanja: pitanje struktu-

³ Među sintaksičkim teorijama elipse moguće je izdvojiti dva dominantna pristupa: **teorija praznih elemenata** (engl. *null proform / LF copy*) i **teorija brisanja** (engl. *PF deletion*). Suštinska razlika između ova dva pristupa u tome je što zagovornici teorije praznih elemenata smatraju kao se elipsa ostvaruje kao prazni element (engl. *empty category*) samo na nivou fonetske forme, dok na nivou logičke forme nema praznine jer se tu, na osnovu dostupnog antecedenta, rekonstruira ono što je izostavljeno i uspostavlja se semantička identifikacija. O ovome pristupu više u: Hardt (1993). S druge strane, zagovornici teorije brisanja (Ross 1969; Hankamer i Sag 1976; Merchant 2001) smatraju kako se dio potpune sintaksičke strukture u procesu derivacije briše jer se uspostavlja neki vid identifikacije s dostupnim antecedentom. Dakle, po ovoj teoriji elidirano mjesto nije bazno generirano kao prazni element već do elidiranja dolazi na nivou fonetske forme.

⁴ Za autora eliptične konstrukcije predstavljaju suštinu sintakse i daju odgovor na pitanje da li sintaksa može biti *wysiwyg* (engl. *what you see is what you get* ‘ono što vidiš je ono što dobijaš’) ili sintaksa dopušta neizgovaranje sintagmi, upravnih članova sintagmi te njihovih argumenata.

re, pitanje identiteta i pitanje licenciranja. Mnogi su lingvisti (Ross 1967; Wasow 1972; Fiengo i May 1994; Lobeck 1995; Merchant 2001, 2004; Aelbrecht 2010) tvrdili da je na mjestu na kojem se elipsa dešava u površinskoj strukturi rečenice tokom derivacije morala postojati cjelovita struktura te da je ta struktura uspostavljala odnos prema fonetski realiziranoj strukturi u antecedentu, što je i omogućilo njeno elidiranje. Upravo je taj odnos između elidirane strukture i one koja joj prethodi tretiran kao pitanje identiteta među dvjema strukturama, dok je pitanje licenciranja podrazumijevalo uočavanje i objašnjavanje onih strukturnih elemenata koji omogućavaju brisanje nekih drugih elemenata strukture.

Za razliku od sintaksičkih teorija elipse, semantičke teorije nisu usmjerene na dokazivanje postojanja strukture na mjestu elipse, već pokušavaju ustanoviti kakav se semantički odnos uspostavlja između elidiranog mjesta i onoga što mu prethodi. Dalrymple (1991), a zatim i Culicover i Jackendoff (2005), tvrde kako je značenje ključni faktor pomoću kojeg je moguće interpretirati elidirano mjesto jer se u brojnim primjerima eliptičnih konstrukcija ne može govoriti o sintaksičkom paralelizmu između elidiranog mjesta i antecedenta, a također nije ni opravdano pretpostavljati da postoji dubinska struktura iz koje se, pomoću različitih transformacijskih pravila, derivira površinska struktura.⁵

Manjkavosti koje su uočene kod teorija koje su počivale isključivo na primjeni sintaksičkih ili semantičkih kriterija u analiziranju eliptičnih konstrukcija pokušale su biti prevaziđene pojavom hibridnih teorija, koje su tvrdile da se eliptične konstrukcije trebaju posmatrati u širem kontekstu i da različite vrste eliptičnih konstrukcija zahtijevaju primjenu različitih mehanizama. Tako je Kehler (1966) eliptične konstrukcije počeo analizirati u okviru teorije koherencije diskursa zaključujući kako diskursni odnosi poput *kauzalnosti* ili *sličnosti*, koji se mogu pojaviti između strukture koja sadrži elipsu i strukture koja je antecedent, mogu biti analizirani iz sintaksičke ili iz semantičke perspektive. Također, propitujući utjecaj glagolskoga stanja na gramatičnost eliptičnih konstrukcija, Merchant (2007) navodi kako semantički kriteriji, sami po sebi, nisu dovoljni da se objasni zašto

⁵ Culicover i Jackendoff (2005) razvijaju teoriju jednostavne sintakse (engl. *Simpler syntax*), po kojoj je dovoljan minimum strukture za posredovanje između fonologije i značenja. U tom smislu, autori smatraju kako nije opravdano eliptične konstrukcije smatrati rezultatom brisanja i uvode pojam *konceptualne strukture* kao autonomne komponente koja ne mora biti sintaksički predstavljena.

kod nekih eliptičnih konstrukcija promjena toga stanja vodi ka negramatičnosti rečenice,⁶ dok za gramatičnost drugih tipova eliptičnih konstrukcija glagolsko stanje nije relevantno. U vezi s tim autor zaključuje kako je najbolji pristup elipsi onaj koji će kombinirati saznanja o sintaksičkoj strukturi i semantičkim odnosima koji se unutar rečenice uspostavljaju.

2. Nekoliko naznaka o sličnostima i razlikama između bosanskog i engleskog jezika

Iako su bosanski i engleski jezik, kao pripadnici različitih jezičkih grupa i jezici koji su imali osoben historijski razvoj, međusobno različiti, moguće je govoriti o nekim njihovim zajedničkim karakteristikama. Ukoliko se posmatra način organiziranja rečeničnih elemenata i njihov linearni slijed, oba jezika pripadaju tipu SVO (subjekat-glagol-objekat) jezika. Dakle, u oba je jezika neobilježeni i neutralni red riječi u rečenici takav da je na prvome mjestu u rečenici subjekt, slijedi ga glagol u funkciji predikata, a na desnoj periferiji rečenice nalazi se objekt. S druge strane, bosanski jezik pokazuje mnogo veću slobodu permutiranja riječi u rečenici u odnosu na engleski jezik, pa se bosanski jezik svrstava u grupu jezika koji imaju tzv. slobodni⁷ red riječi. Organiziranje reda riječi u rečenici u bosanskome jeziku u vezi je s općim načelima informacijske strukture i prozodije: početak rečenice služi za iskazivanje poznatih informacija, dok na kraju rečenice dolaze nove, fokusirane informacije. Obilježeni red riječi rezultat je promjene uobičajenog redoslijeda i utječe na informacijsku strukturu rečenice. Stjepanović (1999: 92, 97) navodi kako je u srpskohrvatskom jeziku OVS (objekt-glagol-subjekt) red riječi dozvoljen, ali da ovakav linearni slijed ukazuje na to da je subjekat fokusiran te da nosi glavni rečenični naglasak, dok su objekat i predikat presuponirani. Na istim principima funkcionira i bo-

⁶ Analizirajući različite tipove eliptičnih konstrukcija, autor pokazuje kako promjene u glagolskom stanju ne utječu na gramatičnost kod elipse glagolske sintagme (VP elipse), dok su *sluicing*, *fragmentarni odgovori*, *gapping* te elipsa ogoljenog argumenta (engl. *stripping*) osjetljivi na promjenu glagolskog stanja.

⁷ Ipak, u bosanskom jeziku neki strukturni elementi pokazuju pozicijska ograničenja. U prvom se planu radi o enklitikama i *wh-elementima* (zamjenicama te prilozima). Iako se u literaturi ponekad može naići na stav da u južnoslavenskim jezicima red riječi u rečenici ne odražava gramatičke odnose među rečeničnim članovima, Migdalski (2018) navodi kako ova konstatacija ne može apsolutno vrijediti jer položaj nekih rečeničnih elemenata ukazuje na njihovu sintaksičku funkciju.

sanski jezik, u kojem svako odstupanje od uobičajenoga reda riječi ukazuje na promjenu fokusa i čini rečenicu stilski obilježenom. Razlike između bosanskoga i engleskoga jezika uočavaju se primarno na planu fleksije – engleski jezik ima osiromašenu fleksiju, dok je u bosanskome jeziku fleksija vrlo razvijena. To je naročito primjetno u padežnom sistemu – dok bosanski jezik ima razvijenu deklinaciju imenica i imenskih riječi, u engleskom se jeziku deklinacija sačuvala samo kod zamjenica (npr. *he – him, she – her, who – whom*). Osim toga, ova se dva jezika razlikuju i u pogledu glagolskog sistema. Počevši od pomoćnih glagola, bosanski jezik ima dva pomoćna glagola – *biti*⁸ i *htjeti* – dok u engleskom jeziku sistem pomoćnih glagola čine tri glagola – *to be* ‘biti’, *to do* ‘raditi’, *to have* ‘imati’. Kada se govori o položaju pomoćnih glagola u strukturi rečenice u engleskom jeziku, vjeruje se kako oni zauzimaju poziciju upravnog člana T⁰, iako postoje različiti stavovi o tome da li su oni u ovoj poziciji bazno generirani ili su nastali u procesu pomjeranja glagola.⁹ Za pomoćne je glagole u bosanskome jeziku karakteristično pojavljivanje u poziciji upravnog člana T⁰, pri čemu ovi glagoli mogu biti dalje pomjereni (u poziciju upravnog člana Agr_s⁰) u procesu provjeravanja obilježja (engl. *feature checking*). Budući da se pomoćni glagoli u bosanskom jeziku realiziraju i u svome enklitičkom obliku, postoje različite teze o njihovom položaju u strukturi rečenice i o motiviranosti njihovog pomjeranja.¹⁰ Analiza leksičkih glagola u bosanskom i engleskom jeziku ukazala je na razlike između ova dva jezika: u engleskom su jeziku leksički glagoli smješteni unutar VP-a i za njih nije karakteristično pomjeranje (osim ukoliko se ne pretpostavi da je riječ o kratkome pomjeranju, engl.

⁸ Glagoli *biti* i *htjeti* nemaju isti status u bosanskome jeziku. Glagol *biti* pripada skupini nepunoznačnih glagola te se koristi za tvorbu složenih glagolskih oblika (perfekta, pluskvamperfekta i futura II), kao prototipni pomoćni glagol. Osim toga, ovaj glagol može imati i egzistencijalno značenje, kada dolazi u sklopu tzv. *egzistencijalnog predikata* (*Ona je u Mostaru. / Ona živi u Mostaru*). S druge strane, glagol *htjeti* može biti i nepunoznačni i punoznačni glagol. U svojoj modalnoj upotrebi najčešće je nepunoznačan, ali se može pojaviti i kao punoznačni glagol. Više o tome u: Karabalić (2011).

⁹ Pollock (1989), Chomsky (1993), Lasnik (1995), Bošković (2014) i dr. zagovaraju tezu po kojoj su pomoćni glagoli pomjereni u T⁰ iz neke niže pozicije. Chomsky (1992) također smatra kako su pomoćni glagoli u engleskom jeziku smješteni unutar VP, i da se pomjeraju vertikalno u T⁰, a zatim i u AGR⁰ zbog provjere obilježja.

¹⁰ Wilder i Čavar (1994) i Progovac (1993/1996) zastupaju tezu po kojoj su sve enklitike, pa tako i enklitički oblici pomoćnih glagola, smješteni u upravnom članu C⁰. S druge strane, Bošković (1995) i Stjepanović (1999) tvrde kako enklitički oblici pomoćnih glagola mogu biti pomjereni iz pozicije T⁰ u poziciju Agr_s⁰, ali da se oni ne pomjeraju u C⁰.

short verb movement), dok se u bosanskom jeziku isti glagoli pomjeraju iz svoje bazne pozicije.¹¹ Ovo se pomjeranje odnosi na sve leksičke glagole u bosanskome jeziku i motivirano je provjeravanjem obilježja. Bošković (2001) smatra kako je u srpskohrvatskom jeziku prisutno samo tzv. kratko pomjeranje (engl. *short verb movement*) i da se takvim pomjeranjem glagoli pojavljuju u poziciji koja je ispod T⁰. Ovakav stav Boškovića u vezi je s njegovom pretpostavkom da se rečenični adverbni realiziraju kao adjunkti na nivou TP-a, a da se finitni glagoli ne mogu ostvariti ispred njih, što znači da finitni glagoli zauzimaju neku nižu poziciju. O pomjeranju finitnih¹² glagola iz njihove bazne pozicije govori i Stjepanović (1999) tvrdeći kako ovo pomjeranje nije obavezno. Progovac (1993/1996) zastupa stav po kojem se glagoli u srpskome jeziku pomjeraju dosta visoko u strukturnom stablu, zauzimajući poziciju C⁰, dok je za Wilder i Čavar (1994) pomjeranje u C⁰ uvjetovano fonološkim razlozima – glagoli se ostvaruju tako visoko kako bi omogućili da se enklitika realizira na drugome¹³ mjestu (engl. *last resort effect*)¹⁴. Bez obzira na to kojim je razlozima motivirano pomjeranje glagola i koja je njihova konačna pozicija u tom pomjeranju, važna osobina leksičkih glagola u bosanskome jeziku je da se pomjeraju iz svoje osnovne pozicije (unutar VP-a).

¹¹ Teza da se finitni glagoli u engleskom jeziku realiziraju unutar VP dominantna je u literaturi (Emonds 1978; Pollock 1989; Chomsky 1993). Ukoliko u engleskom jeziku dolazi do pomjeranja finitnih glagola, onda se to pomjeranje tumači kao kratko pomjeranje (engl. *short verb movement*) i meta takvog pomjeranja upravni je član v⁰ (Larson 1988).

¹² Stjepanović (1999: 47), slijedeći Boškovića, navodi kako i nefinitni glagoli mogu biti pomjereni iz VP-a. Ovu mogućnost objašnjava činjenicom da oni mogu doći ispred VP adverba, koji se ostvaruje unutar maksimalne projekcije VP, te navodi primjer: *Jovan će zaboraviti potpuno Petra*. Autorica ne govori o strukturnoj poziciji u koju se infinitivi pomjeraju, kao ni o razlozima kojima je ovo pomjeranje motivirano.

¹³ U bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku postoji tendencija da se enklitički oblici pomoćnih glagola i zamjenica ostvaruju na drugome mjestu (nakon prve riječi ili nakon prvog konstituenta) u linearnome slijedu u rečenici. Ova je tendencija u skladu s tzv. Weckernage-lovim pravilom (engl. *Weckernage's Law*), koje predviđa da enklitički oblici zauzimaju drugu poziciju u rečenici u indoevropskim jezicima. Budući da je u slavenskim jezicima ova tendencija naročito izražena, enklitički se oblici nerijetko nazivaju *enklitikama druge pozicije* (engl. *second position clitics*). Pozicija enklitičkih oblika u slavenskim jezicima analizira se dvostruko: 1. enklitike se ostvaruju na drugome mjestu u rečenici zbog djelovanja sintaksičkih mehanizama; 2. pozicija enklitika ostvaruje se postsintaksički, djelovanjem fonoloških mehanizama. Drugu su tezu posebno zastupali Bošković i Stjepanović.

¹⁴ Više o tome u: Bošković (2011).

3. Struktura glagolske sintagme¹⁵ u bosanskom jeziku

Glagolsku sintagmu u bosanskome jeziku čini glagol, u poziciji upravno-ga člana, i njegovi unutrašnji i vanjski argumenti. Unutrašnji i vanjski argumenti glagola zauzimaju naročite pozicije u strukturi glagolske sintagme, a njihovo je ostvarivanje u vezi s leksičkim potencijalom koji glagol nosi. U zavisnosti od tog potencijala, glagol pripisuje jednu ili više theta-uloga, koje se strukturno ostvaruju kao argumenti glagola. Na osnovu theta-kriterija (engl. *theta criterion*), svaki argument može imati samo jednu theta-ulogu. Tako neki glagoli pripisuju samo jednu theta-ulogu (kakav je slučaj s intransitivnim glagolima), dok drugi mogu pripisivati dvije i više theta-uloga. Argumenti s pripisanim theta-ulogama formiraju sintaksičku reprezentaciju zauzimajući određene strukturne pozicije. Grimshaw (1990: 7–15) navodi kako raspored argumenata nije proizvoljan i da on počiva na principima teorije prominentnosti (engl. *prominence theory*). Za autoricu je raspored argumenata, kao i njihov hijerarhijski položaj, utemeljen u hijerarhiji theta-uloga koje glagol pripisuje argumentima, a koje govore o tematskim relacijama argumenata prema glagolu, ali i o relacijama među samim argumentima. Naime, što je tematska uloga argumenta istaknutija, argument zauzima višu poziciju u hijerarhijskoj strukturi. Najslabije istaknuta tematska uloga ona je koja dolazi najniže u hijerarhijskoj strukturi, dakle odmah uz glagol koji je pripisuje. Preuzimajući teoriju prominentnosti i hijerarhiju tematskih uloga, možemo kazati kako se u bosanskom jeziku uloga teme strukturno realizira odmah uz glagol, dakle u poziciji komplementa glagola, a uloga agensa u poziciji specifikatora upravnog člana.¹⁶ Tematska uloga cilja

¹⁵ U ovom će se radu termin sintagma upotrebljavati kao ekvivalent za engleski termin fraza (engl. *phrase*), kojim se operira u generativnoj gramatici pri opisivanju strukture rečenice. Ovaj će termin imati šire značenje od tradicionalnog shvatanja sintagme, što podrazumijeva da upravni član sintagme ne mora biti leksički realiziran, a također će uključivati i finitnost, koja je karakteristika engleske TP (engl. *tense phrase*). Termin glagolska sintagma stoga je ekvivalentan engleskom terminu *verb phrase*.

¹⁶ Smještanje subjekta u poziciju specifikatora VP-a zasniva se na hipotezi da se svaki subjekt bazno generira unutar VP-a (engl. *VP-internal Subject Hypothesis*). Ova je hipoteza utemeljena u principima teorije upravljanja (engl. *Government theory*), po kojoj svaki argument nekog upravnog člana X⁰ mora biti unutar maksimalne projekcije XP tog člana (Koopman i Sportiche 1985; Pollock 1989; Chomsky i Lasnik 1993). Međutim, Chomsky (1995) i Kratzer (1996) navode kako glagol ne odabire subjekt na osnovu svoga leksičkog potencijala, već da se subjekt ostvaruje u poziciji specifikatora funkcionalne projekcije koja dominira maksimalnom projekcijom VP. Budući da je vP funkcionalna projekcija koja neposredno dominira VP-om, smatra se da je subjekt bazno generiran u poziciji specifikatora vP projekcije.

probudila je posebno interesiranje lingvista pri analiziranju konstrukcija u kojima je upravni član ditranzitivni glagol, koji istovremeno pripisuje i ulogu teme i ulogu cilja. Ukoliko se, zaista, uloga teme strukturno realizira u poziciji komplementa upravnoga člana, postavilo se pitanje na kojem je mjestu u glagolskoj sintagmi pozicioniran argument koji označava cilj.¹⁷ S obzirom na činjenicu da je u bosanskom jeziku stilski neobilježeni red riječi onaj u kojem dativni argument prethodi akuzativnom (što predstavlja jedini mogući linearni slijed kada su dativni i akuzativni argumenti u enklitičkom obliku), pretpostavit ćemo kako ovakav linearni slijed odražava dubinsku strukturu rečenice i činjenicu da se cilj izvorno generira u višoj poziciji od teme, te da bi ta pozicija mogla biti pozicija SpecVP-a.¹⁸

Pripisivanje tematskih uloga argumentima i organiziranje argumentne strukture u glagolskoj sintagmi u bosanskome jeziku možemo vidjeti na primjeru sljedećih glagola: *tugovati*, *kupiti*, *poslati*.

Glagol *tugovati* pripada skupini intranzitivnih (neergativnih)¹⁹ glagola. Glagolska sintagma VP (ili maksimalna projekcija koja dominira VP-om) u bosanskome jeziku, u kojoj je u funkciji upravnog člana neergativni glagol, može u sebi sadržavati strukturno realiziranu samo poziciju subjekta, odnosno iskazanu theta-ulogu agensa.²⁰

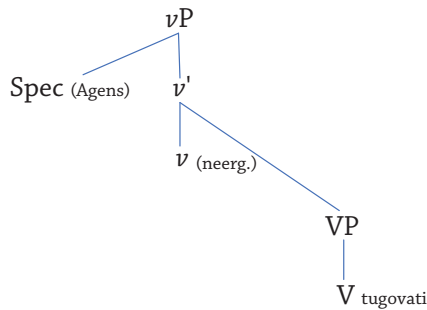
¹⁷ Chomsky (1995) navodi kako se u dubinskoj strukturi glagol kao upravni član glagolske sintagme najprije spaja s argumentom koji je u dativu (kao svojim komplementom), a zatim se oba člana spajaju s argumentom u akuzativu, koji zauzima poziciju specifikatora glagolske sintagme.

¹⁸ U ovome trenutku nećemo ulaziti u detaljnu analizu mogućih strukturnih pozicija za argumente koji obilježavaju *temu* i *cilj*, ali smatramo kako ovi argumenti, budući da nose obilježje padeža (acc. i dat.), moraju provjeriti to obilježje, što podrazumijeva njihovo pomjeranje u poziciju specifikatora neke više funkcionalne projekcije.

¹⁹ Skupini intranzitivnih glagola pripadaju i *neakuzativni* glagoli. Neakuzativni glagoli takvi su glagoli kod kojih sintaksički subjekt nema ulogu agensa. Takav je glagol *razbiti* u primjeru *Staklo se razbilo*, u kojem sintaksički subjekt (*staklo*) ne učestvuje u vršenju radnje označene glagolom, dakle argument u poziciji subjekta ne nosi tematsku ulogu agensa.

²⁰ Budući da u ovome radu preuzimamo tezu po kojoj se subjekt generira u poziciji SpecVP-a, a ne u poziciji SpecVP-a (dakle, leksički glagol ne pripisuje direktno theta-ulogu subjektu), glagolske sintagme s neergativnim glagolom kao upravnim članom mogle bi se interpretirati kao sintagme u kojima nema strukturno realiziranih argumenata jer nema ni pripisanih theta-uloga. Ipak, kako funkcionalna projekcija koja dominira projekcijom VP ima upravni član v^0 , u koji se pomjera leksički glagol iz bazne pozicije V^0 , te poziciju specifikatora, u kojoj se generira subjekt, glagolske sintagme s neergativnim glagolima ipak će imati argumentnu strukturu s popunjenom pozicijom subjekta.

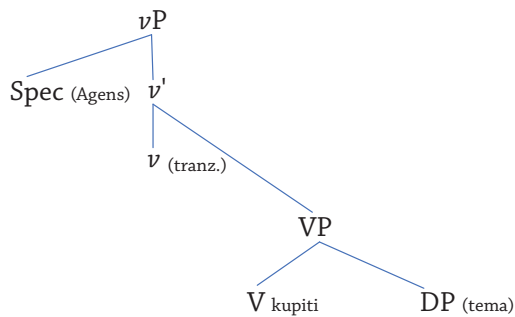
tugovati (Agens)

Struktura glagolske sintagme s neergativnim glagolom

Glagol *kupiti* pripada skupini tranzitivnih glagola i on pripisuje tematske uloge agensa i teme, koje se sintaksički realiziraju kao subjekt i direktni objekt.

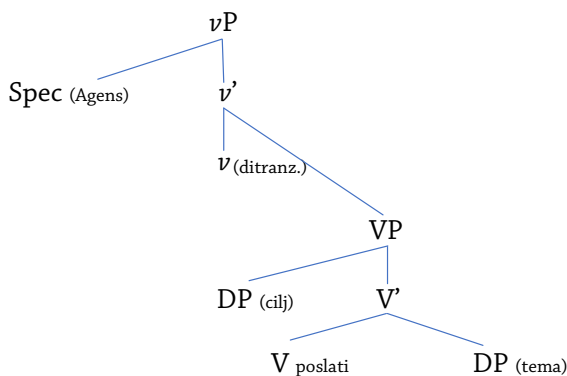
kupiti (Agens, Tema)

Struktura glagolske sintagme s tranzitivnim glagolom

Glagol *poslati* pripada skupini ditranzitivnih glagola, i pripisuje ulogu agensa, teme i cilja; koje se sintaksički realiziraju kao subjekt, direktni i indirektni objekt.

poslati (Agens, Tema, Cilj)

Struktura glagolske sintagme s ditranzitivnim glagolom

Pored popunjenih pozicija argumenata, glagolska sintagma u bosanskom jeziku može imati i adjunkte. Osnovna razlika između argumenta i adjunkta u tome je što leksički glagoli, kao upravni članovi sintagme, ne pripisuju theta-uloge adjunktima i što su adjunkti neobavezni članovi sintagmatskog ustrojstva. Budući da se pozicije komplementa ili specifikatora unutar glagolske sintagme popunjavaju na osnovu leksičkog unoska glagola ili na osnovu relacije koja se uspostavlja između upravnoga člana sintagme i pozicije specifikatora, u lingvističkoj literaturi aktuelizirano je pitanje šta omogućava pojavu adjunkta u strukturi glagolske sintagme i koja je njihova bazna pozicija. Također, postavilo se pitanje da li su različite vrste adjunkta bazno generirane u istoj poziciji ili su i njihove pozicije hijerarhijski organizirane. Ukoliko se pretpostavi da se adverbni, odnosno adverbijalne sintagme, realiziraju kao adjunkti²¹ unutar glagolske sintagme u bosansko-

²¹ U literaturi nisu ujednačeni stavovi o tome kako se adverbni realiziraju u sintaksičkoj strukturi sintagme i da li među njima postoje razlike. Dok neki autori (Sportiche 1988; Chomsky 1995) smatraju kako se adverbni realiziraju kao adjunkti i da je njihov raspored relativno slobodan, budući da su oni mogući a ne obavezni elementi strukture, Cinque (1999) uvodi drugačiji pristup određujući adverbne kao specifikatore zasebnih funkcionalnih projekcija, koje učestvuju u strukturalnoj reprezentaciji rečenice. U ovome će radu adverbni biti posmatrani kao adjunkti, uz napomenu da u bosanskom jeziku postoji grupa glagola oslabljenog značenja koji zahtijevaju obavezno navođenje dopune. Adverbni koji se realiziraju uz takve glagole mogli bismo tretirati kao komplemente glagola oslabljenog značenja (npr. Ponaša se *neprirođeno*). Više o ovakvim glagolima u: Palić (2011).

me jeziku, potrebno je vidjeti na kojem se mjestu u sintaksičkoj strukturi oni ostvaruju. Načinski se adverbni, koji pripadaju skupini VP adverba,²² u bosanskom jeziku mogu pojaviti u sljedećim pozicijama u površinskoj strukturi rečenice:

- (4) Selma pažljivo posprema sobu.
- (5) Selma posprema sobu pažljivo.
- (6) Selma posprema pažljivo sobu.

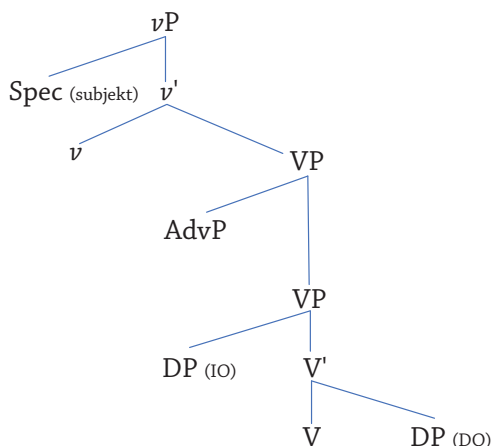
U primjeru (4) načinski adverb dolazi prije glagola i njegovog komplementa, a u primjeru (5) isti adverb dolazi nakon glagola i njegovog komplementa. Ukoliko površinska struktura rečenica (4) i (5) odražava raspored elemenata u dubinskoj strukturi, možemo kazati kako se adjunkcija u prvom slučaju dešava na lijevoj, a u drugome slučaju na desnoj strani. Također, ako načinski adverb *pažljivo* u oba navedena primjera ima isto značenje²³ i semantički se kombinira s cijelim događajem koji je označen VP-om, zaključujemo da se adjunkcija ostvaruje na nivou maksimalne projekcije VP. U primjeru (6) adverb zauzima poziciju između upravnoga člana i njegovog komplementa. Kako ovakav položaj adverba nije u skladu s kriterijem da element koji pripisuje theta-ulogu i onaj kojem se ta uloga pripisuje trebaju biti u kontaktnom položaju (engl. *adjacency condition on case assignment*), a s obzirom na činjenicu da za adverbe nije karakteristično

²² U literaturi se najčešće govori o dvjema skupinama adverba (Jackendoff 1972): VP adverbima i rečeničnim adverbima (engl. *S-adverbs*). Temeljna razlika među ovim dvjema skupinama adverba u tome je što rečenični adverbni svojim opsegom obuhvataju cijelu rečenicu, dok je VP adverbima obuhvaćena samo predikacija. Stoga se prvi još nazivaju i rečeničnim operatorima, a drugi predikatskim operatorima.

²³ Thomason i Stalnaker (1973) tvrde kako položaj adverba može utjecati na uvjete istinitosti rečenice. Autori navode primjere: 1. *He slowly tested some bulbs* 'On je polahko testirao neke sijalice' i 2. *He tested some bulbs slowly* 'On je testirao neke sijalice polahko' zaključujući kako se primjer (1) može interpretirati tako da je proces testiranja tekao sporo, bivao prekinut drugim radnjama, iako je testiranje svake pojedinačne sijalice išlo brzo, dok u primjeru (2) pozicija adverba može rezultirati interpretacijom da su neke sijalice testirane sporo. Smatramo, ipak, kako je različita interpretacija navedenih primjera rezultat restriktivne i nerestriktivne interpretacije zamjenice *neki* (*neke*). U primjeru (1) neodređena zamjenica *neke* ima nerestriktivno značenje, pa se prilog može odnositi samo na cijeli događaj iskazan VP-om, dok u primjeru (2) ista zamjenica može biti upotrijebljena restriktivno, odnoseći se samo na dio sijalica. U tom je slučaju i prilog restriktivno upotrijebljen (up. *He tested some bulbs slowly, and other bulbs fast* 'On je testirao neke sijalice polahko, a druge sijalice brzo').

pomjeranje,²⁴ ovakav se linearni slijed objašnjava pomjeranjem glagola iz svoje bazne pozicije unutar VP-a u poziciju nekog višeg upravnog člana.²⁵

Na osnovu rečenog, mogli bismo pretpostaviti sljedeću strukturu za glagolsku sintagmu u bosanskom jeziku u kojoj su popunjene i pozicija argumenata i adjunkta: subjekt se bazno generira u poziciji specifikatora funkcionalne projekcije *v*P, koja dominira projekcijom VP, u kojoj je leksički glagol u poziciji upravnoga člana. Direktni objekt upravnoga glagola realizira se kao njegov komplement, dok se indirektni objekt (s tematskom ulogom cilja) ostvaruje u poziciji specifikatora VP-a. VP adverbni realiziraju se kao adjunkti na nivou maksimalne projekcije VP, pri čemu je adjunkcija moguća i s lijeve i s desne strane:²⁶

Struktura glagolske sintagme u bosanskom jeziku

²⁴ Kako adverbni nemaju obilježje padeža niti fleksiju, njihovo pomjeranje nije motivirano gramatičkim razlozima. Na osnovu toga mogli bismo kazati da je njihova različita pozicija rezultat slobodne distribucije, a ne pomjeranja. Ipak, treba imati na umu da je pozicija nekih adverbni fiksirana ukoliko se pojavljuju zajedno s drugim adverbima.

²⁵ Primjeri u kojima se adverbni ostvaruje između upravnog člana i njegovog komplementa ponekad se tumače i ekstrapozicijom DP argumenta na kraj rečenice. U ovakvim je tumačenjima adverbni izvorno pozicioniran poslije upravnog člana i njegovog komplementa u dubinskoj strukturi, a površinska je struktura nastala pomjeranjem DP argumenta. Međutim, nije jasno zašto bi se DP argument pomjerao u tu poziciju budući da to nije pozicija u kojoj se mogu provjeravati relevantna obilježja.

²⁶ Pretpostavit ćemo da se svi VP adverbni i adverbijali ostvaruju kao adjunkti na nivou maksimalne projekcije i da je njihov položaj relativno slobodan. Ipak, smatramo kako je adjunkcija na lijevoj strani neutralna i da adverbni u takvom položaju obuhvataju cijelu predikaciju.

3.1. Elipsa glagolske sintagme u bosanskom jeziku

Elipsa glagolske sintagme (engl. *verb phrase ellipsis*) u engleskom jeziku podrazumijeva elidiranje leksičkog glagola, kao upravnog člana glagolske sintagme, i njegovih unutrašnjih argumenata. Ovaj tip elipse u engleskom jeziku obuhvata samo glagol koji čini leksičku jezgru predikata, dok pomoćni²⁷ i modalni glagoli, ukoliko ulaze u sastav predikata, nisu obuhvaćeni elidiranjem:

- (7) ~~Betty was hassled by the police, and Peter was [hassled by the police], too.~~
Bettsy je uznemirena od strane policije, a i Peter je [~~uznemiren od strane policije~~], također.
- (8) An elephant cant fly, but maybe a rhino could [~~fly~~].
Slon ne može letjeti, ali bi možda nosorog mogao [~~letjeti~~].

(Aelbrecht, Harwood 2015: 67)

U engleskom jeziku leksički glagol nikada ne može izbjeći elipsu pa se, u slučajevima kada se predikat sastoji samo od leksičkog glagola, umeće tzv. *do-potpورا* (engl. *dummy do*)²⁸ kako bi elidirana rečenica bila gramatički prihvatljiva:

- (9) Jose likes rutabagas, and Holly does [~~like rutabagas~~], too.
Jose voli repe, a i Holly [~~voli repe~~] također.

(Johnson 2001: 439)

Kako u engleskom jeziku VP elipsom nisu obuhvaćeni modalni i pomoćni glagoli, tvrdi se (Lobeck 1987; Zagona 1982; Chomsky 1992; Aelbrecht i Harwood 2015) kako se ovi glagoli nalaze dosta visoko u strukturi rečenice, dakle iznad onoga čvora koji je obuhvaćen elipsom. Obično se smatra kako se modalni i pomoćni glagoli u engleskom jeziku ostvaruju u poziciji T⁰,²⁹ i da je ova pozicija licensor VP elipse u engleskom jeziku.

²⁷ Analiziranje VP elipse u engleskom jeziku pokazalo je kako se finitni i nefinitni oblici pomoćnih glagola ne ponašaju jednako kada je riječ o elidiranju. U vezi s tim zaključeno je da je progresivno *be* (engl. *being*) uvijek obuhvaćeno elipsom, oblik *be / been* opcionalno može biti elidiran, dok oblik *have* nikada nije elidiran (Akmajian i Wasow 1975; Sag 1976; Aelbrecht 2015).

²⁸ Englesko *dummy do* umeće se direktno u poziciju T⁰, koja licencira elipsu.

²⁹ Upravni član T⁰ pozicija je u kojoj u engleskom jeziku dolaze pomoćni glagoli, modalni glagoli i *dummy do*. Međutim, u literaturi nisu ujednačeni stavovi o tome da li su navedeni oblici bazno generirani u ovoj poziciji ili su oni pomjereni iz neke niže pozicije u tu poziciju.

I u bosanskom je jeziku moguća elipsa glagolske sintagme koja postoji u engleskom jeziku. Međutim, da bismo utvrdili po kojem se obrascu VP³⁰ elipsa ostvaruje u bosanskom jeziku, potrebno je odrediti dubinsku strukturu rečenice u bosanskom jeziku te transformacijske procese pomoću kojih se izvodi površinska struktura i stvaraju uvjeti za elidiranje. U vezi s tim pretpostavit ćemo sljedeće:

1. jezički elementi ulaze u derivaciju s potpunom fleksijom, te je njihovo pomjeranje motivirano potrebom za provjeravanjem obilježja,
2. jaka obilježja elemenata moraju biti provjerena tokom derivacije,
3. jezički elementi s provjerenim obilježjima postaju legitimni objekti za LF reprezentaciju,
4. neprovjerena jaka obilježja dovode do krahiranja derivacije,
5. leksički elementi bazno su generirani unutar leksičkih kategorija, dok su funkcionalne kategorije mete za pomjeranje i nosioci relevantnih obilježja,
6. linearni redoslijed elemenata kod neobilježenog reda riječi korespondira s hijerarhijskom strukturom (onaj element koji se u linearnom slijedu pojavljuje prije nekoga drugog elementa hijerarhijski je u višoj poziciji u odnosu na taj element)³¹,
7. argumenti glagola bazno su generirani niže od neargumenata,
8. pomoćni i modalni glagoli bazno su generirani u različitim projekcijama.

Aelbrecht i Harwood (2015) pretpostavljaju postojanje modalnog sloja ModP, koji je hijerarhijski ispod nivoa TP, i čiju poziciju upravnog člana popunjavaju modalni glagoli. Ti se glagoli u procesu provjeravanja obilježja (engl. *feature checking*) pomjeraju u T⁰. S druge strane, neki autori (Chomsky 1957; Emonds 1976; Lobeck 1987) tvrde kako su modalni glagoli bazno generirani u T⁰.

³⁰ Zbog konvencije, elipsu glagolske sintagme u bosanskom jeziku nazivat ćemo VP elipsom, iako smatramo kako ovaj naziv ne ukazuje na tačno mjesto elipse niti govori o veličini elidiranog mjesta. Kao i u engleskom jeziku, opravdano je pretpostaviti da se VP elipsa dešava na višem hijerarhijskom čvoru (najmanje na nivou vP-a), a moguće je da je elipsom obuhvaćena i neka viša maksimalna projekcija.

³¹ Drugačiji princip mogao bi se odnositi na enklitičke oblike pomoćnih glagola i zamjenica, čija interpretacija ne mora korespondirati s njihovom sintaksičkom pozicijom. Međutim, u ovome radu nećemo se posebno time baviti.

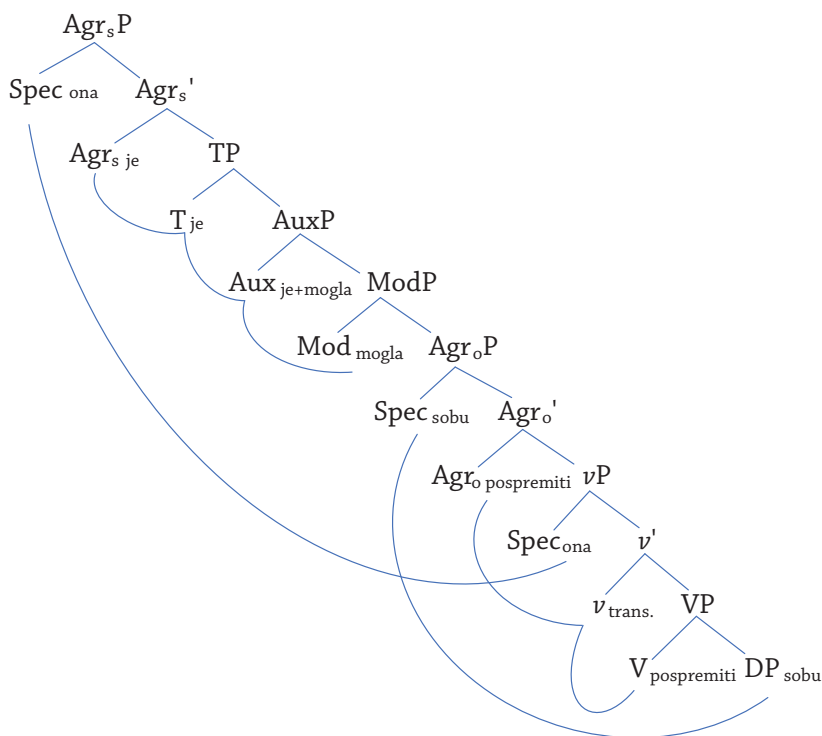
Pogledajmo rečenice:

- (10) Ja sam pospremio sobu, a i ona je [~~pospremila sobu~~].
(11) Ja sam mogao pospremiti sobu, a i ona je [~~mogla pospremiti sobu~~].³²
(12) Ja sam mogao pospremiti sobu, a i ona je mogla [~~pospremiti sobu~~].
(13) *Ja sam mogao pospremiti sobu, a i ona mogla [~~je pospremiti sobu~~].

U svim navedenim primjerima (10–13) elidiran je dio strukture druge klauze. Tako je u primjerima (10 i 11) u drugoj klauzi fonetski realiziran samo subjekt i pomoćni glagol *biti* u 3. licu jednine (*je*), dok je u primjeru (12), pored subjekta i elementa *je*, fonetski realiziran i modalni glagol *moći*, koji se ostvaruje kao glagolski pridjev radni u ženskom rodu i u jednini (*mogla*). U primjeru (13) elipsom je obuhvaćen element *je*, infinitiv *pospremiti* i argument *sobu*, dok su subjekt *ona* i element *mogla* ostali izvan elidiranog mjesta. Međutim, primjer (13) predstavlja gramatički neprihvatljivu rečenicu u bosanskom jeziku. Ukoliko uporedimo primjere (11) i (13), vidjet ćemo da u bosanskome jeziku elipsa može obuhvatiti modalni glagol a da izvan elidiranog mjesta ostane pomoćni glagol, dok obrnuta situacija nije moguća. Ovakva nam pojava sugerira da pomoćni i modalni glagoli ne zauzimaju istu poziciju u strukturi rečenice u bosanskom jeziku, a gramatičnost primjera (11) u odnosu na negramatičnost primjera (13) pokazuje kako pomoćni glagol mora biti bazno generiran u višoj poziciji u odnosu na modalni glagol.

³² Za neke govornike bosanskoga jezika navedeni primjer može imati dvije interpretacije: 1. *Ja sam mogao pospremiti sobu, a i ona je mogla pospremiti sobu.*, 2. *Ja sam mogao pospremiti sobu, a i ona je pospremila sobu.* Budući da smo, na osnovu razgovora s izvornim govornicima bosanskoga jezika, potvrdili mogućnost interpretacije (1), primjer (11) tretiramo kao gramatički prihvatljiv.

Razmotrimo moguću strukturu elidiranih klauza za primjere 11, 12 i 13:

Prikaz dubinske strukture i transformacija u klauzama koje sadrže elidirano mjesto u primjerima (11–13)

Subjekt *ona*, koji je bazno generiran u poziciji specifikatora vP -a, direktno se pomjera u poziciju specifikatora $Agr_s P$ -a kako bi došlo do provjere jakog nominativnog obilježja. Također, pomjeranjem DP argumenta *sobu* u poziciju specifikatora $Agr_o P$ -a provjerava se jako akuzativno obilježje.³³ Upravni član *pospremiti* ciklično se pomjera, najprije u poziciju v^0 , a zatim u

³³ Elipse glagolske sintagme u ovome radu interpretira se kao proces brisanja na nivou fonetske forme (engl. *PF deletion*). U vezi s tim, analiza počiva na nekoliko premisa: leksički elementi koji ulaze u derivaciju mogu nositi jaka ili slaba obilježja. Jaka obilježja okidači su za otkriveno pomjeranje, koje je vidljivo u sintaksi. S druge strane, slaba obilježja ne uzrokuju otkriveno pomjeranje, te je njihovo provjeravanje moguće na nivou LF-a.

poziciju Agr_0^0 , što rezultira provjeravanjem i brisanjem obilježja, a istovremeno i omogućava pomjeranje argumenta *sobu*, koji, na osnovu relacije upravni član-specifikator maksimalne projekcije (engl. *head-specifier relation*), provjerava svoja jaka obilježja. Međutim, kako se u bosanskom jeziku neobilježeni red riječi manifestira po obrascu S-V-O (subjekt-glagol-objekt), upravni član *pospremiti* morao bi se, u procesu otkrivenog pomjeranja, pomjeriti u poziciju koja je viša od pozicije njegovog komplementa. To bi se pomjeranje moglo ostvariti ili kao adjunkcija u poziciji Mod^0 ili bismo mogli pretpostaviti postojanje dodatne *vP* ljuske, čiji će upravni član v^0 uzimati Agr_0P kao komplement i biti pozicija za pomjeranje elementa *pospremiti*. Slijedeći Koizumija (1993), koji uvodi hipotezu podijeljene VP (engl. *split VP hypothesis*) kako bi objasnio viši položaj glagola u odnosu na njegov komplement nakon što su oba elementa otkrivenim pomjeranjem provjerila svoja jaka obilježja, pretpostavit ćemo da je i u bosanskom jeziku opravdano uvesti dodatnu maksimalnu projekciju *vP*.³⁴ Naime, infinitiv *pospremiti* i upravni član Mod^0 morali bi dijeliti zajedničko obilježje kako bi pomjeranje infinitiva iz Agr^0 u Mod^0 bilo motivirano. Budući da nije jasno koje bi to obilježje moglo biti, a s obzirom na činjenicu da je za infinitiv karakteristično pomjeranje u bosanskom jeziku, uvođenjem dodatne maksimalne projekcije *vP* objasnio bi se viši položaj infinitiva u odnosu na njegov komplement.³⁵ Ipak, proces deriviranja površinske strukture u ovome trenutku još nije završen jer su ostali elementi s neprovjerenim jakim obilježjima. Element

³⁴ Dodatna projekcija *vP* mogla bi se obilježiti i kao projekcija aspekta (engl. *aspect phrase*, AspP) budući da se infinitiv može ostvariti u svršenom i nesvršenom obliku (up. *pospremiti / pospremati*). U tom bi smislu projekcija AspP bila nosilac jakog obilježja glagolskoga vida i uvjetovala pomjeranje infinitiva u poziciju upravnoga člana Asp⁰. Za sada ćemo, kao oznaku za dodatnu funkcionalnu projekciju, koristiti *vP*.

³⁵ Stjepanović (1999) tvrdi kako se i infinitiv pomjera iz svoje bazne pozicije unutar VP-a u neku višu poziciju budući da može doći ispred VP adverba, za koje se smatra da su pridruženi maksimalnoj projekciji VP (engl. *VP-adjoined*). Svakako, u literaturi je primijećeno kako pomjeranjem infinitiv ne ide do pozicije T⁰ zato što infinitiv nema obilježje vremena koje bi provjerio. Ipak, treba imati na umu konstrukcije *pseudogappinga*, u kojima komplement glagola izbjegne elipsu, a glagol biva zahvaćen elipsom (npr. *Selma će pospremiti sobu, a Emina će [pospremiti] dnevni boravak*). Ako pretpostavimo da je glagol pomjeren u višu poziciju u odnosu na komplement, elipsa ne bi mogla obuhvatiti glagol a da pri tome komplement ne bude dio elidiranog mjesta. Međutim, kako je za *pseudogapping* nužan kontrast između komplementa u antecedentu i onoga u klauzi s elipsom, opravdano je pretpostaviti dodatnu maksimalnu projekciju s obilježjem kontrastivnog fokusa, u koju će se pomjerati komplement i na taj način doći u višu poziciju u odnosu na glagol.

mogla pomjerit će se, u procesu adjunkcije, u poziciju Aux⁰ (*je+mogla*), u kojoj je bazno generiran pomoćni glagol. Budući da element *mogla* ne nosi obilježje vremena, njegovo dolje pomjeranje u T⁰ nije motivirano. S druge strane, element *je* ciklično će se pomjerati najprije u poziciju T⁰, a zatim i u poziciju Agr_s⁰, provjeravajući obilježje vremena, a onda i sva obilježja relevantna za slaganje subjekta s predikatom (rod, broj, lice). Također, i princip *ekskorporacije*, koji je utemeljio Watanabe (1993), omogućava pomjeranje samo onoga elementa čija su jaka obilježja ostala neprovjerena, što je u ovom primjeru primjenjivo na enklitički oblik pomoćnoga glagola, dok drugi element ostaje u svojoj poziciji. Na osnovu navedenog mogli bismo zaključiti sljedeće:

1. elipsa u primjeru (11) dešava se jako visoko u strukturnom stablu i kao licensor pojavljuje se upravni član Agr_s⁰, u kojem je fonetski realiziran enklitički oblik pomoćnog glagola *biti* u 3. licu jednine (*je*), dok su svi čvorovi kojima upravni član Agr_s⁰ c-komanduje elidirani,

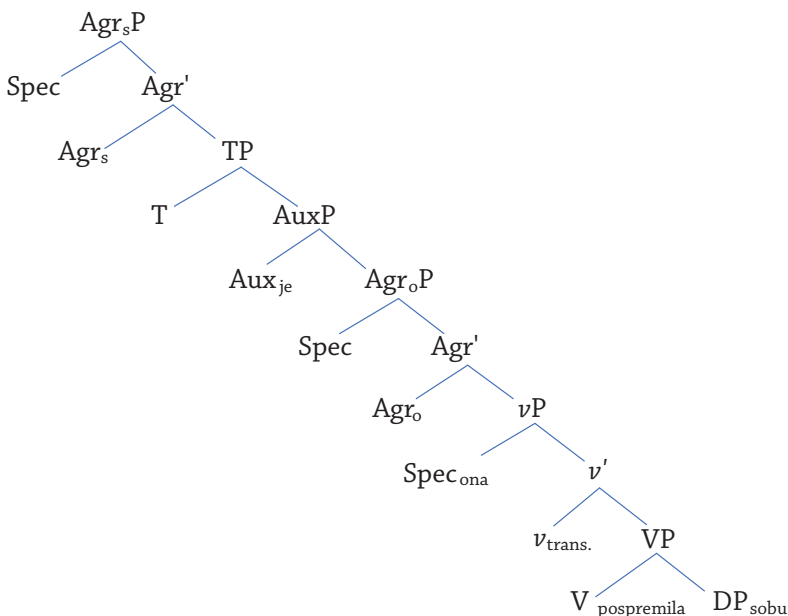
2. u primjeru (12) licensor elipse je upravni član Aux⁰, u kojem je fonetski realiziran element *mogla*, dok su svi čvorovi kojima ovaj upravni član c-komanduje elidirani³⁶

3. elipsa u primjeru (13) rezultira negramatičnošću rečenice zato što se element *mogla* ne može pomjeriti u višu poziciju u odnosu na onu koju zauzima element *je*, a da elipsom bude obuhvaćen samo enklitički oblik *je*.

Provedena analiza pokazala je kako se u bosanskom jeziku, za razliku od engleskog jezika, modalni glagoli i pomoćni glagoli ne nalaze u istoj poziciji i ne pripadaju istim maksimalnim projekcijama. Također, za razliku od engleskog jezika, u bosanskom jeziku modalni glagoli mogu biti obuhvaćeni elipsom te su čak primjeri u kojima je elidiran i modalni glagol uobičajeniji. Osim toga, navedeni primjeri pokazuju kako se elipsa dešava vrlo visoko, nakon što svi elementi strukture provjere relevantna jaka obilježja.

³⁶ Ako pretpostavimo da se element *mogla* ne može otkrivenim pomjeranjem pomjeriti u poziciju Agr_s⁰ (jer bi takvim pomjeranjem bio preskočen prvi sljedeći dostupni upravni član T⁰, koji nosi obilježje vremena), onda moramo objasniti kako navedeni element provjerava obilježja roda i broja, kako bi uspostavio kongruenciju sa subjektom, u neelidiranoj strukturi. Jedno od mogućih objašnjenja je da se radi o *skrivenom* (engl. *covert*) pomjeranju, koje se ne reflektira u sintaksičkoj strukturi, i na osnovu kojeg element *mogla* provjerava svoja obilježja ne mijenjajući svoju poziciju. Drugi objašnjenje odnosilo bi se na mogućnost da otkrivenim pomjeranjem budu pomjerena samo relevantna obilježja koja element *mogla* nosi, a da leksički element ostane u svojoj poziciji.

Primjer (10) razlikuje se od primjera (11–13) po strukturi predikata. Dok u primjerima (11–13) predikat u sebi, pored pomoćnog i glavnog glagola, sadrži i modalni glagol, predikat u primjeru (10) sastavljen je od enklitičkog oblika pomoćnog glagola *biti* u 3. licu jednine (*je*) i glagolskog pridjeva radnog glavnoga glagola u 3. licu jednine ženskoga roda (*pospremila*). Glagolski pridjev radni, kao dio leksičke jezgre predikata, bazno je generiran u poziciji V^0 i za njega je karakteristično pomjeranje. Budući da je navedeni glagolski pridjev radni tvoren od tranzitivnog glagola *pospremiti*, u strukturi glagolske sintagme bit će popunjena pozicija komplementa glagola, u kojoj će bazno biti generiran element *sobu*:

Prikaz dubinske strukture klauze koja sadrži elidirano mjesto u primjeru (10)

Pomjeranje elemenata u procesu provjeravanja jakih obilježja odvijat će se kao i u primjerima (11–13). Direktnim pomjeranje, s ciljem provjeravanja jakog nominativnog obilježja, subjekt *ona* iz pozicije $\text{Spec}vP$ -a pomjerit će se u poziciju SpecAgr_sP . Glagolski pridjev radni, kao upravni član glagolske sintagme, pomjerit će se u poziciju v^0 , a zatim u poziciju Agr_o^0 . Ovo će pomjeranje aktivirati pomjeranje komplementa *sobu* u pozici-

ju SpecAgr_oP, čime će se provjeriti jako akuzativno obilježje. U tom trenutku derivacije linearni slijed elemenata odgovarao bi njihovom položaju u dubinskoj strukturi, te bi rečenica imala sljedeći obrazac: *Ona je sobu pospremila*, pri čemu ovakav linearni slijed ne odgovara slijedu elemenata u klauzi koja je antecedent: *Ja sam pospremio sobu*. Dakle, kako bi se našao u višoj poziciji u odnosu na komplement *sobu*, glagolski pridjev radni pomjerit će se u višu dostupnu poziciju, a to je pozicija Aux⁰, u kojoj je bazno generiran enklitički oblik pomoćnog glagola *biti* (*je*).³⁷ To će pomjeranje biti realizirano kao adjunkcija s desne strane pomoćnoga glagola (*je + pospremila*), koji će, s obzirom da ima neprovjerena obilježja vremena te lica i broja, nastaviti dalje pomjeranje u poziciju T⁰, a zatim i u poziciju Agr_s⁰. Nakon provjeravanja obilježja i uspostavljanja paralelizma prema antecedentu uslijedit će elipsa, kojom će biti obuhvaćeni svi čvorovi kojima čvor Agr_s⁰ c-komanduje. U tom će čvoru fonetski biti realiziran samo enklitički oblik *je*.

Dakle, leksički glagol u bosanskom jeziku uvijek će biti obuhvaćen VP elipsom. Ovim tipom elipse u bosanskom jeziku također mogu biti obuhvaćeni i modalni glagoli, ali oni mogu ostati i izvan elidiranog mjesta. Dosadašnji primjeri pokazuju kako VP elipsa u bosanskom jeziku ne obuhvata pomoćni glagol, koji se pomjera vrlo visoko u strukturi rečenice, i koji je licensor elipse. Međutim, u bosanskom bi jeziku gramatički bila prihvatljiva i sljedeća rečenica:

(14) Ja sam pospremio sobu, a i ona [*je pospremila sobu*].

U primjeru (14) u elidiranoj klauzi iskazan je samo jedan konstituent, i to subjekt *ona*. Mogli bismo kazati kako je u navedenom primjeru došlo do elidiranja TP-a i to prije nego što je enklitički oblik *je* pomjeren iz pozicije T⁰ u poziciju Agr_s⁰. Elidiranje enklitičkog oblika *je* prije njegovog pomjeranja u poziciju više upravnog člana moglo bi se objasniti vremenom u kojem nastupi elipsa. Naime, ukoliko elipsa nastupi odmah po pomjeranju subjekta *ona* iz bazne pozicije u poziciju SpecAgr_sP, onda enklitički oblik *je* i njegova

³⁷ Treba imati na umu kako i glagolski pridjev radni može razlikovati svršeni i nesvršeni glagolski vid (up. *pospremila / pospremila*). Ukoliko je opravdano u strukturu rečenice u bosanskom jeziku uvesti projekciju aspekta AspP (engl. *aspect phrase*), onda bi i glagolski pridjev radni mogao biti pomjeren u poziciju upravnoga člana ove projekcije. U navedenom bi primjeru upravni član Aux⁰ uzimao AspP kao komplement, dok bi upravni član Asp⁰ uzimao Agr_sP kao komplement. Dakle, kada bi se uvela funkcionalna projekcija AspP, element *pospremila* pomjerao bi se najprije u poziciju upravnoga člana Asp⁰.

obilježja neće ni biti dostupni za provjeravanja jer će biti elidirani. Međutim, postavlja se pitanje zašto bi elipsa u jednome slučaju obuhvatala enklitički oblik *je*, a u drugom bi element *je* bio iznad mjesta na kojem se elipsa dešava. Najprije, čini se kako elipsa kojom je obuhvaćen i enklitički oblik *je* počiva na zadovoljavanju specifičnih uvjeta. Dok je VP elipsa u kojoj je element *je* licensor elipse karakteristična i za koordinaciju i za subordinaciju, TP elipsa kojom je obuhvaćen i element *je* nije moguća u subordinaciji:

(15) *Zato što sam ja pospremio sobu, i ona [~~je pospremila sobu~~].

Također, da bi elipsom TP-a nastala gramatički prihvatljiva rečenica, klausa koja sadrži elipsu mora imati česticu *i*. Uporedimo primjere:

(16) Ja sam pospremio sobu, a i ona [~~je pospremila sobu~~].

(17) *Ja sam pospremio sobu, a ona [~~je pospremila sobu~~].

Dok je primjer (16) gramatički prihvatljiv, u primjeru (17) elidiranjem TP-a i izostavljanjem čestice *i* dobijamo gramatički neprihvatljivu rečenicu. S druge strane, primjer (18) predstavlja gramatičnu rečenicu:

(18) Ja sam pospremio sobu, a ona nije [~~pospremila sobu~~].

Primjetno je da i u primjeru (16) i u primjeru (18) elipsom nije obuhvaćeno onaj dio strukture koji je različit u odnosu na strukturu antecedenta – u primjeru (16) samo subjekt, a u primjeru (18) subjekt i enklitički oblik *je*, koji dolazi u negiranom obliku (*nije*). Slijedeći Lasnika (1999), koji navodi da elementi koji nisu obuhvaćeni elipsom, moraju biti u kontrastu s paralelnim elementima u antecedentu, postaje jasno zašto u primjeru (18) oblik *nije* ostaje izvan elidiranog mjesta. Budući da je riječ o kontrastivnom elementu, informacijska struktura rečenice zahtijeva da ovaj element bude iskazan. S druge strane, u primjeru (16) uspostavlja se apsolutni paralelizam između strukture s elipsom i antecedenta, a jedini element koji nosi novu informaciju subjekt je *ona*. Česticom *i* ukazuje se na datost (na informaciju koja je u antecedentu već prisutna), ali se i fokusira nova informacija – odnosno novi subjekt. U vezi s tim, mogli bismo kazati kako subjekt *ona* nosi obilježje fokusa,³⁸ te je moguće da, nakon elipse, jedi-

³⁸ Mogli bismo pretpostaviti kako upravni član Agr_s^0 nosi obilježje fokusa, pri čemu je inicijalna strukturalna pozicija $\text{SpecAgr}_s\text{P}$ dostupna za generiranje elemenata koji nose nekontrastivnu novu informaciju.

no subjekt bude fonetski iskazan dok su svi drugi paralelni elementi elidirani. Fokusirani subjekt *ona* iz klauze s elipsom zahtijevao bi da i subjekt antecedenta bude fokusiran. Da je subjekt antecedentne strukture zaista fokusiran potvrđuje nemogućnost njegove zamjene fonetski neizraženim subjektom *pro*:

(19) **pro* sam pospremio sobu, a i ona [~~je pospremila sobu~~].³⁹

Kako fokusirani element mora biti fonetski realiziran, neizražen subjekt *pro* ne može biti fokusiran, te stoga ni rečenica nije gramatički prihvatljiva. S druge strane, kada je subjekt u antecedentu fonetski iskazan (*Ja* sam pospremio sobu, a i *ona* [~~je pospremila sobu~~]), stvaraju se uvjeti da se između dva subjekta uspostavi određena značenjska relacija. Iako obilježje fokusa obično počiva na kontrastivnom odnosu, moguće je da u rečenici fokusiran bude element koji nosi novu informaciju, što je u navedenom primjeru subjekt *ona*.

4. Zaključak

U ovome se radu, primjenom poredbene metode, nastojalo ukazati na sličnosti i razlike u glagolskoj domeni između bosanskoga i engleskoga jezika. U vezi s tim, analizirana je moguća argumentna struktura glagolske sintagme u bosanskome jeziku, kao i ponašanje strukturnih elemenata u sintaksičkom procesu elipse. Zaključeno je kako se VP elipsa u bosanskom jeziku dešava vrlo visoko u strukturi rečenice, nakon što elementi koji nose jaka obilježja provjere ta obilježja. Također, provedene analiza pokazala je kako u bosanskom jeziku pomoćni i modalni glagoli nisu bazno generirani u istoj poziciji, te da su modalni glagoli, za razliku od engleskog jezika, generirani niže u odnosu na enklitičke oblike pomoćnih glagola i da se mogu elidirati. Dok VP elipsa u bosanskom jeziku obavezno obuhvata leksičke glagole, pri čemu se modalni glagoli opciono elidiraju, pomoćni glagoli u svome enklitičkom obliku ostaju izvan elidiranog mjesta. Međutim, pose-

³⁹ U primjeru (19) navedeni red riječi korespondira s njihovom sintaksičkom pozicijom, odnosno hijerarhijskim položajem. S obzirom da enklitika ne može biti prvi element u rečenici koji je fonetski iskazan, struktura navedenog primjera u PF komponenti bila bi **Pospremio sam sobu, a i ona* [~~je pospremila sobu~~]. Iako je zadovoljen uvjet da enklitika nije prvi element u rečenici, primjer (19) ipak je negramatičan zbog elipse. Navedeni bi primjer bio gramatičan kada elipsom ne bi bio obuhvaćen enklitički oblik *je*: *Pospremio sam sobu, a i ona je* [~~pospremila sobu~~].

ban tip TP elipse u bosanskom jeziku elidira i enklitički oblik pomoćnog glagola, a u strukturi rečenice fonetski se realizira samo subjekt s obilježjem nekontrastivnog fokusa.

Literatura

- Aelbrecht, Lobke (2010) *The syntactic licensing of ellipsis*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.
- Aelbrecht, Lobke (2015) „Ellipsis”, *Syntax – Theory and analysis. An International Handbook. Handbooks of Linguistics and Communication Science* 42, ur. Kiss, Tibor; Alexiadou, Artemis, Berlin, str. 1–3. Aelbrecht, Lobke; Harwood, William (2015), „To be or not to (be) ellided: VP ellipsis revisited”, *Lingua*, Vol. 153, str. 66–97.
- Akmajian, Adrian; Wasow, Tomas (1975) „The constituent structure of VP and AUX and the position of BE”, *Linguistic Analysis*, Vol. 1, str. 205–245.
- Ash, John (1763) *Grammatical Institutes: or, An easy introduction to Dr. Lowths English grammar*, dostupno na adresi <https://archive.org/details/grammaticalinsti00ashj/page/n17/mode/2up>, posjećeno juli 2022.
- Bošković, Željko (1995) *Principles of economy in nonfinite complementation*, doktorska disertacija, University of Connecticut.
- Bošković, Željko (2001) *On the Nature of the Syntax-Phonology Interface: Cliticization and Related Phenomena*, North-Holland Linguistic Series: Linguistic Variations, Vol. 60, Elsevier Science LTD.
- Bošković, Željko (2011) „Last resort with Move and Agree in derivations and representations”, *The handbook of linguistic minimalism*, ur. Boeckx, Cendric, Oxford University Press.
- Bošković, Željko (2014) „Now I am a Phase, Now I am Not a Phase: On the Variability of Phases with Extractions and Ellipsis”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 45, br. 1, str. 27–89.
- Chomsky, Noam (1957) *Syntactic Structures*, The Hague: Mouton.
- Chomsky, Noam (1992) „Explaining language use”, *Philosophical topics*, Vol. 20, str. 205–231.
- Chomsky, Noam (1993) *Lectures on Government and Binding*, Mouton de Gruyter.

- Chomsky, Noam (1995) *The Minimalist Program*, MIT Press.
- Chomsky, Noam (2020), *Essays on Form and Interpretation*, Elsevier North-Holand, New York.
- Chomsky, Noam; Lasnik, Howard (1993) „The theory of principles and parameters”, *Syntax: an international handbook of contemporary research*, ur. von Stechow, De Gruyter, Berlin.
- Cinque, Guglielmo (1999) *Adverbs and Functional Heads: A Cross-Linguistic Perspective*, Oxford University Press.
- Culicover, Peter; Jackendoff, Ray (2005) *Simpler Syntax*, Oxford University Press.
- Dalrymple, Mary; Shieber, Stuart M; Pereira, Fernando (1991) „Ellipsis and higher-order unification”, *Linguistics and Philosophy*, Vol. 14, br. 4, Springer, 399–452.
- Emonds, Joseph (1976) *A Transformational Approach to English Syntax: Root, Structure-preserving, and Local Transformations*, Academic Press.
- Emonds, Joseph (1978) „The Verbal Complex V' - V in French”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 9, br. 2, str. 151–175.
- Fiengo, Rober; May, Robert (1994) *Indices and Identity*, MIT Press, Cambridge.
- Fontanier, Pierre (1827) *Des figures du discours autres que les tropes*, Maire-Nyon, Paris.
- Grimshaw, Jane (1981) „Form, Function and the Language Acquisition Device”, *The Logical Problem of Language Acquisition*, ur. Carl L. Baker, Cambridge, str. 165–182.
- Grimshaw, Jane (1990) *Argument structure*, The MIT Press.
- Hankamer, Jorge; Sag, Ivan (1976) „Deep and Surface Anaphora”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 7, br. 3, MIT Press, str. 391–428.
- Hardt, Daniel (1993) *Verb phrase ellipsis: Form, meaning and processing*, doktorska disertacija, University of Pennsylvania.
- Jackendoff, Ray (1972) *Semantic interpretation in generative grammar*, MIT Press, Cambridge.
- Jackendoff, Ray (1981) „On Katz’s Autonomous Semantics”, *Language*, Vol. 57, br. 2, str. 425–435.
- Jespersen, Otto (1924) *The Philosophy of Grammar*, George Allen and Unwin, London.

- Johnson, Kyle (2001) „What VP ellipsis can do, what it can't, but not why”, *The handbook of contemporary syntactic theory*, ur. Baltin, Mark; Collins, Chris, Blackwell Publishers, str. 439–479.
- Kehler, Andrew (2002) *Coherence, Reference and the Theory of Grammar*, CSLI Publications, USA.
- Koizumi, Masatoshi (1993) „Object agreement phrases and the Split VP Hypothesis”, *MIT Working Papers in Linguistics* 18, str. 99–148.
- Koopman, Hilda; Sportiche, Dominique (1985) „The position of subjects”, *Lingua*, Vol. 85, br. 2–3, str. 211–258.
- Kratzer, Angelika (1996) „Severing the external argument from its verb”, *Phrase Structure and the Lexicon*, ur. Rooryck, Johan; Zaring, Laurie, Springer, str. 109–137.
- Larson, Richard (1988) „On the Double Object Construction”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 19, br. 3, str. 335–391.
- Lasnik, Howard (1995) „Verbal morphology: Syntactic structures meets the Minimalist Program”, *Evolution and revolution in linguistic theory: Studies in honor of Carlos P. Otero*, Georgetown University Press, str. 251–275.
- Lasnik, Howard (1999) „Pseudogapping puzzles”, *Fragments: Studies in Ellipsis and Gapping*, ur. Lappin, S; Benmamoun, E, Oxford University Press, str. 141–174.
- Lobeck, Anne (1987) „VP Ellipsis in Infinitives: INFL as a Proper Governor”, *Amherst Proceedings of the 17th Northeastern Linguistics Society Conference*, dostupno na adresi http://works.bepress.com/anne_lobeck/30/, posjećeno maj 2022.
- Lobeck, Anne (1995) *Ellipsis. Functional Heads, Licensing and Identification*, Oxford University Press, New York.
- Merchant, Jason (2001) *The Syntax of Silence: Sluicing, Islands and the Theory of Ellipsis*, Oxford University Press, New York.
- Merchant, Jason (2004) „Fragments and ellipsis”, *Linguistics and Philosophy*, Vol. 27, br. 6, Springer, str. 661–738.
- Merchant, Jason (2013) „Voice and Ellipsis”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 44, br. 1, Massachusetts, 77–108.
- Migdalski, Krzysztof (2018) „On Two Sources Of Second Position Effect”, *Studies in Polish Linguistics*, Vol. 13, br. 4, str. 187–208.

- Palić, Ismail (2011) „O glagolima koji vežu obvezatne adverbijalne dopune u bosanskome jeziku”, *Suvremena lingvistika*, Svezak 37, izdanje 72, str. 201–217.
- Pollock, Jean-Yves (1989) „Verb Movement, Universal Grammar, and the Structure of IP”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 20, br. 3, str. 365–424.
- Progovac, Ljiljana (1993/1996) „Clitics in Serbian/Croatian: Comp as the Second Position”, Presented at the Workshop on Second Position Clitics at the 1993 LSA Linguistics Institute, Columbus, Ohio; *Approaching Second: Second Position Clitics and Related Phenomena*, ur. Halpern, Aaron L; Zwicky, Arnold, Stanford, CA: CSLI Publications, str. 411–28.
- Ross, John Robert (1967) *Constraints on variables in syntax*, doktorska disertacija, Institute of technology, Massachusetts.
- Ross, John Robert (1969) „Guess who”, *Sluicing: Cross-Linguistic Perspective*, ur. Merchant, Jason; Simpson, Andrew, str. 2–39.
- Sag, Ivan (1976) *Deletion and logical form*, doktorska disertacija, Massachusetts Institute of Technology.
- Sapir, Edward (1921) *Language*, Harcourt, Brace, New York.
- Sportiche, Dominique (1988), „A Theory of Floating Quantifiers and Its Corollaries for Constituent Structure”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 19, b3. 3, str. 425–449.
- Stjepanović, Sandra (1999) *What do second position cliticization, scrambling and multiple wh-fronting have in common?*, doktorska disertacija, University of Connecticut.
- Thomason, Richmond; Stalnaker, Robert (1973) „A Semantic Theory of Adverbs”, *Linguistic Inquiry*, Vol. 4, br. 2, str. 195–220.
- Wasow, Thomas (1972) *Anaphoric relation in English*, doktorska disertacija, MIT, Cambridge.
- Watanabe, Akira (1993) *Agr-Based Case Theory and Its Interaction with the A-bar System*, doktorska disertacija, MIT Press.
- Wexler, Kenneth; Hamburger, Henry (1973) „On the insufficiency of surface data for the learning of transformational language”, *Approaches to Natural Language*, ur. Jaakko Hintikka, Dordrecht, str. 167–179.
- Wexler, Kenneth; Culicover, Peter (1980) *Formal principles of language acquisition*, MIT Press, Cambridge.

- Wilder, Chris; Čavar, Damir (1994) „Word Order Variation, Verb Movement and Economy Principles”, *Studia Linguistica*, Vol. 48, br. 1, str. 46–86.
- Zagona, Karen (1982) *Government and Proper Government of Verbal Projections*, doktorska disertacija, University of Washington.

Popis skraćenica i simbola:

- Agr_oP – funkcionalna projekcija za objekt
Agr_sP – funkcionalna projekcija za subjekt
AuxP – sintagma pomoćnih glagola
DP – determinatorska sintagma
LF – nivo logičke forme
ModP – sintagma modalnih glagola
PF – nivo fonetsko-fonološke forme
pro – fonetski neiskazani subjekt
Spec – specifikator sintagme
TP – funkcionalna projekcija za vrijeme
*v*P – funkcionalna glagolska projekcija
VP – glagolska sintagma
X' – simbol za srednju projekciju u sintagmi
X/X⁰ – simbol za upravni član sintagme

SUMMARY

Elmira Resić

VERB PHRASES IN BOSNIAN AND THE SYNTACTIC PROCESS
OF ELLIPSIS: SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN
BOSNIAN AND ENGLISH

In this paper, by applying the comparative method, we attempted to point out the similarities and differences in the verb domain between the Bosnian and the English language. With respect to this, the possible argument structure of the verb phrase (VP) in the Bosnian language was analysed, as well as the behaviour of structural elements in the syntactic process of ellipsis. It was concluded that the VP ellipsis in the Bosnian language occurs very high up in the sentence structure, after the elements with strong features check those features. Also, the analysis carried out showed that in the Bosnian language auxiliary and modal verbs are not base generated in the same position, and that modal verbs, unlike in English, are generated lower than the enclitic forms of auxiliary verbs and can be elided. While VP ellipsis in Bosnian necessarily includes lexical verbs, with modal verbs being optionally elided, auxiliary verbs in their enclitic form remain outside the elided place. However, a special type of TP ellipsis in the Bosnian language also eliminates the enclitic form of the auxiliary verb, and only the subject with the feature of non-contrastive focus is realized phonetically in the sentence structure.

Key words: *ellipsis; verb phrase; VP ellipse; generative grammar, argument, adjunct*